

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Tasa-arvon unioni: EU:n rasismintorjunnan toimintasuunnitelma 2020–2025”*(COM(2020)565 final)*

(2021/C 286/21)

Esittelijä: **Cristian PÎRVULESCU**

Lausuntopyyntö	Euroopan komissio, 27.11.2020
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 304 artikla
Työvaliokunnan päätös	1.12.2020
Vastaava jaosto	Työllisyys, sosiaaliasiat, kansalaisuus
Hyväksyminen jaostossa	16.4.2021
Hyväksyminen täysistunnossa	27.4.2021
Täysistunnon nro	560
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	192/2/9

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 ETSK suhtautuu myönteisesti Euroopan komission esittämään EU:n rasismintorjunnan toimintasuunnitelmaan 2020–2025 ja toivoo, että se auttaa sekä EU:n että jäsenvaltioiden instituutioita tehostamaan ponnistelujaan rasismin ja muun rakenteellisen syrjinnän torjumiseksi.

1.2 Suunnitelma on tärkeä ja ajankohtainen. Epidemiologisen covid-19-kriisin puhkeaminen on asettanut uusia haasteita osallisuuden ja monimuotoisuuden edistämiseksi. Valmiiksi syrjäytyneillä ryhmillä, kuten maahanmuuttajilla, on ollut suuria terveydellisiä, sosiaalisia ja taloudellisia vaikeuksia. Kriisiaikoina syrjivät asenteet ja toimet usein yleistyvät.

1.3 Vähemmistöjen ja haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien tilanne EU:ssa heikkeni jo ennen covid-19-kriisiä. Maahanmuuttajavastaiset asenteet yleistyivät, ja vaaleihin tähtäävät johtajat ja puolueet lietsoivat muslimi-, aasialais- ja afrikkalaisvastaisia asenteita. Romanien kaltaisista historiallisista vähemmistöistä tuli yhä useammin rotuun perustuvan vihan kohteita. Euroopan juutalaisväestön tilanne muuttui yhä turvattommaksi, mikä toi mieleen tuskallisia muistoja maanosassa ennen toista maailmansotaa vallinneesta vihamielisestä juutalaisvastaisuudesta.

1.4 Tätä taustaa vasten suunnitelmalla pyritään virtaviivaistamaan lainsäädäntö-, politiikka- ja talousarviotoimia. Suunnitelma kokoaa yhteen kaikki käytettävissä olevat välineet, mutta osittain siitä näkyy puuttuvan kunnianhimoa ja syvällistä historiallista näkemystä. Sen ilmentämä lähestymistapa on liian varovainen, vaikka käytännön tilanne heikkenee nopeasti. ETSK korostaa, että syrjinnän, rasismin, muukalaisvihan ja muun suvaitsemattomuuden torjunta Euroopan tasolla on selkeä EU:n perusasiakirjoissa vahvistettu velvollisuus. Se ei ole vapaaehtoista, eikä EU:n ja kansallisten viranomaisten välisestä vastuuden jakautumisesta saisi tulla selkänöjä huolettomuudelle ja toimettomuudelle. Erityisenä huolena on se, miten kaikki EU:n jäsenvaltiot saadaan osallistumaan tähän työhön ja varmistamaan eri elinten, toimielinten ja organisaatioiden aktiivinen yhteistyö kansallisella tasolla.

1.5 ETSK tukee uuden lainsäädännön laatimista kansallisten tasa-arvoelinten aseman vahvistamiseksi.

1.6 ETSK kannustaa myös neuvostoa hyväksymään komission vuonna 2008 esittämän ehdotuksen uskonnosta tai vakaumuksesta, vammaisuudesta, iästä tai sukupuolisesta suuntautumisesta riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta.

1.7 Keskeisenä säädöksenä olevan, rasismin ja muukalaisvihan torjumisesta rikosoikeudellisin keinoin tehdyn puitepäätöksen täytäntöönpanoa on arvioitava perusteellisesti.

1.8 Verkosta on tulossa yhä vahvemmin perinteisen julkisen tilan korvike. Se on myös tila, jota eräät johtavat hahmot, ryhmät ja järjestöt käyttävät edistääkseen rasistisia ja syrjiviä asenteita. Linjauksia ja menettelytapoja suunniteltaessa on painotettava vahvemmin vihapuheen järjestäytyntä levittämistä ja vastaavasti keinoja puuttua siihen.

1.9 Valitettavasti viime vuosikymmenellä on ollut useita ryhmiä ja järjestöjä, jotka ovat ottaneet avoimesti käyttöön eurooppalaiseen sotien väliseen fasismiin juontuvia ideoita, symboleja ja toimintaa. Viimeksi kuluneen vuosikymmenen aikana ne ovat siirtyneet julkisen tilan reunamilta sen keskinäyttämölle, myös verkossa tapahtuvan aktiivisuuden kautta. Myös Euroopan ulkopuolella tapahtuva poliittinen kehitys on rohkaissut niitä – suurten valtioiden hallitustahot asennoituvat kansallismielisesti ja konservatiivisesti sisä- ja ulkopoliittikkaan. Tätä uutta aktivoitumista olisi käsiteltävä asianmukaisesti – paitsi antamalla lainsäädäntöä ja määräämällä seuraamuksia, jotka saattavat tulla liian myöhään, myös suoria ja päättäväisiä toimenpiteitä, joilla puututaan oikeistoradikalisoitumisen perimmäisiin syihin.

1.10 ETSK on hyvillään komission esittelemästä Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskevasta toimintasuunnitelmasta ja toivoo sen tukevan voimakkaasti tasa-arvoa työmarkkinoilla, myös rodun tai etnisen alkuperän perusteella vähemmistössä olevien ihmisten osalta. Komitea toivoo myös, että EU:n toimielinten ja jäsenvaltioiden sosiaalisia sitoumuksia noudatetaan covid-19-epidemian aiheuttamina vaikeina taloudellisina aikoina.

1.11 ETSK odottaa mielenkiinnolla komission vuodeksi 2021 ajateltua kattavaa lasten oikeuksien strategiaa. Komitea toivoo, että strategiaan sisältyy toimia, joilla puututaan rasismiin ja syrjintään, mutta myös kytköksiä toimintapolitiikkoihin ja resursseihin, joilla voitaisiin lieventää epidemian ja sen aiheuttamien häiriöiden kielteisiä vaikutuksia.

1.12 EU:n ja jäsenvaltioiden terveyspolitiikkaa on tarkasteltava perusteellisesti uudelleen, jotta varmistetaan laadukkaiden palvelujen saatavuus kaikille ja varsinkin haavoittuvassa asemassa oleville ja vähemmistöryhmille. Tähän sisältyy palvelujen rahoituksen parantaminen, julkisen terveydenhuollon infrastruktuurin kehittäminen kaikilla alueilla, erityisesti köyhemmillä alueilla, perusterveyspalvelujen kehittäminen ja palvelujen tarjonnan keskittäminen potilaiden tarpeita ja oikeuksia painottaen. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä sellaisten ikääntyneiden kansalaisten oikeuksiin, ihmisarvoon ja hyvinvointiin, jotka ovat eristyksissä hoitokodeissa covid-19-pandemian aikana.

1.13 Rasismien historiallisia juuria olisi tarkasteltava uudella kiinnostuksella ja tarmolla ja niiden suhteen olisi toimittava erityisesti koulutuksen alalla. Olisi kehitettävä uusia opetussuunnitelmia ja oppikirjoja sekä järjestettävä opettajien ja kouluttajien koulutusohjelmia EU:n tuella. Euroopan yhteistä historiaa ja perinnettä koskevaa monialaista lähestymistapaa olisi edistettävä keski- ja korkea-asteen koulutuksessa.

1.14 ETSK kannustaa komission tavoin kaikkia jäsenvaltioita laatimaan ja omaksumaan rasismien ja rotusyrjinnän vastaisia kansallisia toimintasuunnitelmia. Vain noin puolella jäsenvaltioista on tällaisia suunnitelmia, mikä osoittaa jäsenvaltioiden hallitusvallan kiinnostuksen ja sitoutumisen tason vaihtelevan. ETSK odottaa kansallisten toimintasuunnitelmien yhteisten ohjaavien periaatteiden määrittämistä vuonna 2021 ja on valmis osallistumaan toimiin.

1.15 ETSK toivoo, että yritysyritysten ja yksittäisten yritysten pyrkimyksiä luoda ja tarjota työntekijöilleen osallistava työympäristö sukupuolesta, rodusta tai etnisestä alkuperästä, uskonnosta, iästä, vammaisuudesta tai sukupuolisesta suuntautumisesta riippumatta tehostetaan entisestään. Osallistavaan työympäristöön kuuluu myös todellinen työmarkkinaosapuolten välinen vuoropuhelu ja vankalla pohjalla oleva työntekijöiden edustus. Komitea odottaa kiinnostuneena toukokuussa 2021 järjestettävää Euroopan monimuotoisuussitoumusten kuukautta ja verkossa olevan välineistön käyttöönottoa, jotta yritykset voivat helpommin arvioida sisäistä monimuotoisuuttaan ja monimuotoisuusstrategioitaan.

1.16 Rasismien ja syrjinnän vastaisten toimien rahoitus vaikuttaa kitsastelemattomalta. Rahoitusvälineisiin lukeutuvat monivuotinen rahoituskehys, uusi kansalaisten, tasa-arvon, perusoikeuksien ja arvojen ohjelma, Horisontti Eurooppa-ohjelma sekä uusi elpymis- ja palautumistukiväline. Tähän mennessä toteutettujen toimien yleisen arvioinnin perusteella jäsenvaltioiden hallitusvallalla näkyy olevan niukasti kiinnostusta hyödyntää erilaisia resursseja ja toimia rasismien ja syrjinnän torjumiseksi. ETSK katsoo, että budjettimäärärahat eivät yksin riitä ja että olisi otettava käyttöön kannustinjärjestelmä.

1.17 ETSK suhtautuu myönteisesti komission aikomukseen tehdä yhteistyötä eurooppalaisten poliittisten puolueiden, Euroopan unionin vaaliyhteistyöverkoston, kansalaisyhteiskunnan ja tiedemaailman kanssa eurooppalaisen demokratian toimintasuunnitelmaan osallistumisen parantamiseksi. ETSK on valmis osallistumaan työhön ja tuomaan mukanaan oman näkökulmansa ja asiantuntemuksensa.

1.18 ETSK kannustaa komissiota integroimaan paremmin erilaisia suunnitelmia, joissa on huomattavasti päällekkäisyyttä tavoitteiden ja välineiden suhteen. Komitea ehdottaa rasisminvastaisen suunnitelman, perusoikeuskirjan täytäntöönpanoa koskevan strategian, demokratian toimintasuunnitelman ja oikeusvaltiokertomuksen integroimista. Koska nämä suunnitelmat edustavat erillisiä politiikan aloja, olisi myös kartoitettava yhteiset tekijät ja synergiat.

1.19 Yksi tehokkaan politiikan pilareista demokratian, oikeusvaltion ja ihmisoikeuksien suojelun alalla on elinvoimainen, hyvin organisoitu ja vakuuttava kansalaisyhteiskunta, joka toimii kaikilla tasoilla – paikallisesti, alueellisesti, valtakunnallisesti ja Euroopan tasolla. ETSK kehottaa näin ollen komissiota kehittämään kattavan eurooppalaisen kansalaisyhteiskuntastrategian, jonka avulla se pystyy täyttämään demokratehtävänsä.

2. Yleistä

2.1 *Rasismien ja rotusyrjinnän torjuminen lainsäädännöllä: uudelleentarkastelu ja toimet*

2.1.1 ETSK kannustaa komissiota tekemään mahdollisimman pian kattavan arvioinnin nykyisestä oikeudellisesta kehyksestä. EU:n lainsäädännön saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä ja sen täytäntöönpanon seuranta on keskeisen tärkeää syrjinnän vastaisen tehokkaan toiminnan varmistamiseksi. ETSK kannustaa komissiota sisällyttämään arviointiin kansalaisyhteiskunnan eturivin organisaatioiden, työmarkkinaosapuolten ja yhteisöryhmien sekä kansallisten tasa-arvoelinten kannat. Mukaan olisi otettava myös organisaatiot, jotka työskentelevät suoraan asianomaisten ryhmien kanssa.

2.1.2 ETSK odottaa rotusyrjintädirektiivin täytäntöönpanoa koskevaa seurantakertomusta vuonna 2021 ja suhtautuu myönteisesti mahdolliseen huomion kohdentamiseen lainvalvontaa koskevaan sääntelyyn. Komitea kannustaa myös komissiota käyttämään tarvittaessa aloitteellisesti rikkomusmenettelyjä.

2.1.3 ETSK tukee uuden lainsäädännön laatimista kansallisten tasa-arvoelinten aseman vahvistamiseksi. On valitettavaa, että tällaisilla tärkeillä instituutioilla, joiden tehtävänä on tarjota riippumatonta apua syrjinnän uhreille, edistää tasa-arvoa, tehdä riippumattomia tutkimuksia ja antaa riippumattomia raportteja ja suosituksia, on liian monenlaatuista valta- ja toimintokokonaisuuksia. Niiden rooleja on ehdottomasti pohdittava uudelleen ja vahvistettava edelleen.

2.1.4 ETSK kannustaa myös neuvostoa hyväksymään komission vuonna 2008 esittämän ehdotuksen uskonnosta tai vakaumuksesta, vammaisuudesta, iästä tai sukupuolisesta suuntautumisesta riippumattoman yhdenvertaisen kohtelun periaatteen täytäntöönpanosta ⁽¹⁾.

2.1.5 Keskeisenä säädöksenä olevan, rasismien ja muukalaisvihan torjumisesta rikosoikeudellisin keinoin tehdyn puitepäätöksen ⁽²⁾ täytäntöönpanoa on arvioitava perusteellisesti. Kuten ehdotuksessa todetaan, on vakavaa huolta siitä, missä määrin kansalliset rikoslait kriminalisoivat asianmukaisesti vihapuheen ja viharikokset, mikä on myös komitealle huolenaihe.

2.1.6 Erityisen huolestuttavaa on vihapuheen lisääntyminen verkossa ⁽³⁾. Vaikka puitepäätöksessä edellytetään, että jäsenvaltiot kriminalisoivat julkisen yllyttämisen väkivaltaan tai vihaan ihonvärin, uskonnon, syntyperän taikka kansallisen tai etnisen alkuperän perusteella, määräyksen täytäntöönpanossa on huomattavia puutteita. Kansallisten viranomaisten on otettava huomioon sananvapauden periaate ja määriteltävä tarkemmin laittoman verkkotoiminnan sisältö. Samalla niiden on tehtävä yhteistyötä tietotekniikka-alustojen kanssa pääsyy sääntelemiseksi ja selkeämpien sääntöjen asettamiseksi sisällön valvomiseen ja poistamiseen. Alustojen ylläpitäjien vapaaehtoisissa sääntöjen noudattamisessa ja laittoman sisällön poistamisessa on edistytty, mutta verkon kehityksen perässä pysymiseksi tarvitaan jatkuvia toimia.

⁽¹⁾ COM(2008) 426 final

⁽²⁾ EUVL L 328, 6.12.2008, s. 55.

⁽³⁾ Verkkoon kohdentavat toimintaansa yhä enemmän myös valtiot, jotka pyrkivät vaikuttamaan yleiseen mielipiteeseen epätavanomaisilla strategioilla.

2.1.7 Verkosta on tulossa yhä vahvemmin perinteisen julkisen tilan korvike. Se on tila, jossa suurin osa sosiaalisesta vuorovaikutuksesta tapahtuu erilaisin tarpein ja tarkoituksin tavaroiden ja palvelujen ostamisesta, viihteestä, tiedotuksesta, koulutuksesta, kulttuurista nauttimisesta aina yhteiskunnalliseen ja poliittiseen aktivoimiseen. Se on suunnaton tila, jossa teknologian ja palvelujen kehittyminen siirtää sosiaalisuuden ja vuorovaikutuksen rajoja. Se on myös poliittisten johtavien hahmojen, ryhmien ja järjestöjen suosikkipaikka arvojen ja ideologioitensa edistämiseen, vuorovaikutukseen kansalaisten kanssa ja toimintaan kannustamiseen⁽⁴⁾. Jotkut heistä asettavat rasistiset ja syrjivät asenteet poliittisen toimintansa ja aktivoitinsa kärkeen. Linjauksia ja menettelytapoja suunniteltaessa on korostettava vahvemmin vihapuheen järjestäytynyttä levittämistä ja vastaavasti keinoja puuttua siihen.

2.1.8 Valitettavasti viime vuosikymmenellä on ollut useita ryhmiä ja järjestöjä, jotka ovat ottaneet avoimesti käyttöön eurooppalaiseen sotien väliseen fasismiin juontuvia ideoita, symboleja ja toimintaa. Näihin kuuluu kansallisten parlamenttien puolueita, parlamenttien ulkopuolisia puolueita, poliittisia liikkeitä ja puolistolaisryhmiä, joilla on kaikilla juurensa poliittisen vihan ja syrjinnän kulttuurissa. Viimeksi kuluneen vuosikymmenen aikana ne ovat siirtyneet julkisen tilan reunamilta sen keskinäyttämölle, myös verkossa tapahtuvan aktivoinnin kautta. Myös Euroopan ulkopuolella tapahtuva poliittinen kehitys on rohkaissut niitä – suurten valtioiden hallitustahot asennoituvat kansallismielisesti ja konservatiivisesti sisä- ja ulkopolitiikkaan. Tätä uutta aktivoitumista olisi käsiteltävä asiaankuuluvasti paitsi lainsäädännön keinoin ja määräämällä rangaistuksia, jotka saattavat tulla liian myöhään, myös suoraan ja päättäväisin toimin, joilla puututaan oikeistoradikalisoitumisen perimmäisiin syihin.

2.1.9 Kuten ehdotuksessa todetaan, eräät jäsenvaltiot ovat ryhtyneet toimiin rasististen ryhmien ja niiden tunnusten kieltämiseksi, usein viharikoksia, vihapuhetta tai terrorismia koskevan lainsäädännön nojalla, tai ne ovat ottaneet käyttöön rikosoikeudellisia seuraamuksia, jotka liittyvät ihmisyyttä vastaan tehtyjen rikosten ja/tai natsi- ja fasistihallinnon tekemien rikosten kieltämiseen sekä terroristiryhmiä tukevaan propagandaan. Tämä on askel oikeaan suuntaan, mutta lisätoimia tarvitaan. Kaikkien maiden olisi kehitettävä kansallisia ratkaisuja väkivaltaiseen ääriliikehdintään puuttumiseksi. Niiden menettelyjä olisi helpotettava EU:n tasolla toteutettavilla yhteisillä toimilla. ETSK odottaa mielenkiinnolla komission kertomusta väkivaltaiseen ääriliikehdintään kohdistuvista kansallisista toimista. Komitea kannustaa komissiota tekemään tiivistä yhteistyötä paitsi lainvalvontaviranomaisten, joiden tehtävänä on yleensä valvoa väkivaltaisia ääriliikkeitä, myös kansallisten tasa-arvoelinten, riippumattomien valvontaelinten, kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden (uskonnolliset yhteisöt mukaan lukien) työmarkkinaosapuolten, tiedotusvälineiden ja korkea-asteen oppilaitosten kanssa. ETSK on valmis antamaan oman asiantuntemuksensa käytettäväksi väkivaltaisten ääriliikkeiden torjuntaa koskevien EU:n yhteisten suunnitelmien kehittämiseen. Toimien tulisi kohdistua paitsi väkivaltaisen ääriliikehdinnän näkyviin ja myöhäisen vaiheen esiintymiin myös radikalisoitumiseen ja toimintaan johtaneisiin perimmäisiin syihin ja mahdollistaviin ympäristöihin.

2.1.10 ETSK kannustaa kaikkia jäsenvaltioita harkitsemaan Kansainvälisen työjärjestön yleissopimuksen nro 190 (2019) pikaista ratifiointia. Tämä on ensimmäinen kansainvälinen sopimus, jossa suoraan tuomitaan kaikki väkivallan ja häirinnän muodot työelämässä. Se koskee näin ollen rotuun ja sukupuoleen perustuvaa ja kaikenlaisin muin perustein tapahtuvaa häirintää ja syrjintää.

2.2 Muutakin kuin EU:n lainsäädäntöä – tehdään enemmän rasismin torjumiseksi päivittäisessä elämässä

2.2.1 ETSK suhtautuu myönteisesti keskittymiseen syrjinnän torjuntaan lainvalvontaviranomaisten toimin. Lainvalvontaviranomaiset työskentelevät päivittäin kaikissa Euroopan yhteisöissä, ja ne voivat olla keskeisiä toimijoita rasismin, muukalaisvihan ja syrjinnän torjunnassa. Valitettavasti henkilöstön koulutuksessa ei yleensä käsitellä demokratiaa, ihmisoikeuksien suojelua ja syrjintää. Tietyissä tapauksissa lainvalvontahenkilöstö itse kehittää rasistisia, muukalaisvihamielisiä ja syrjiviä asenteita, ja pahimmassa tapauksessa he ovat kytköksissä näitä ajatuksia edistäviin ulkopuolisiin ryhmiin. Komitea suhtautuu myönteisesti Euroopan unionin perusoikeusviraston (FRA) ja Euroopan unionin lainvalvontakoulutusviraston (CEPOL) työhön koulutusresurssien ja -välineiden kehittämiseksi, mutta se ei riitä. Potentiaalisia koulutettavia on satoja tuhansia. Sen vuoksi yhteistyötä kansallisten oppilaitosten kanssa on lisättävä merkittävästi, ja EU:n ja kansallisen tason koulutukseen on varattava enemmän resursseja. FRA ja CEPOL voivat myös kannustaa kansallisia oppilaitoksia tekemään yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden ja korkea-asteen oppilaitosten kanssa koulutussisällön mukauttamiseksi paremmin maakohtaisiin erityispiirteisiin.

⁽⁴⁾ ETSK suosittelee, että Euroopan komissio integroi tämän toimintasuunnitelman paremmin Euroopan digitaalistrategiaan.

2.2.2 ETSK suhtautuu myönteisesti komission vahvaan sitoumukseen torjua syrjintää ja eriarvoisuutta työllistymisessä, koulutuksessa, terveydenhuollossa ja asumisessa politiikka- ja rahoitusohjelmien avulla. Komitea onkin hyvillään komission esittelemästä Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilaria koskevasta toimintasuunnitelmasta ja toivoo sen tukevan voimakkaasti tasa-arvoa työmarkkinoilla, myös rodun tai etnisen alkuperän perusteella vähemmistössä olevien ihmisten osalta. Komitea toivoo myös, että EU:n toimielinten ja jäsenvaltioiden yhteiskunnallisia sitoumuksia noudatetaan covid-19-epidemian aiheuttamina vaikeina taloudellisina aikoina.

2.2.3 ETSK suhtautuu myönteisesti aikomukseen käyttää Next Generation EU -elpymisvälinettä, teknisen tuen välinettä ja vuosien 2021–2027 yleistä talousarviota sosiaalisen osallisuuden edistämiseen, kaikkien ihmisten yhtäläisten mahdollisuuksien takaamiseen ja syrjinnän torjumiseen. Covid-19-kriisi, jolla on suhteettoman suuri vaikutus haavoittuvassa asemassa oleviin ja vähemmistöihin, on luonut tarpeen infrastruktuurin kehittämiseksi ja yhtäläiselle pääsylle työmarkkinoille, terveydenhuoltoon ja sosiaalihuoltoon, asumiseen sekä laadukkaisiin, erottelemattomiin ja osallistaviin koulutuspalveluihin.

2.2.4 Covid-19-kriisi on pahentanut haavoittuvassa asemassa olevien ja vähemmistöryhmien ongelmia työmarkkinoilla. Vähemmistötaustaisilla ihmisillä on vaikeuksia saada työpaikkoja ja jopa silloin, kun heillä on jo työ, saada palkkaa koulutuksensa ja osaamistasonsa mukaisesti. Pandemian taloudelliset vaikutukset, laajamittaiset lomautukset sekä työolojen ja -ehtojen sekä palkkojen heikkeneminen edelleen, vaikuttavat voimakkaammin haavoittuvassa asemassa oleviin ja vähemmistöryhmiin. Komitea odottaa Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin toimintasuunnitelmaa, jotta syrjintään voidaan puuttua tehokkaasti työllisyyden alalla.

2.2.5 Covid-19-kriisi on vaikuttanut kielteisesti myös koulutukseen. Koulujen sulkeminen vuonna 2020 – mikä todennäköisesti jatkuu myös vuonna 2021 – heikensi koulutusprosessia, joka ei ollut alun perinkään riittävän osallistava. Jo ennen pandemiaa haavoittuvassa asemassa olevien ja vähemmistöryhmien lapset ja nuoret lopettivat opiskelunsa varhain tai eivät osallistuneet täysipainoisesti koulutusprosessiin. Vähemmistötaustaisia lapsia syrjittiin ja kiusattiin sikäli kuin he osallistuivat koulutukseen, mitä Euroopan komission ehdotuksessa ei kaikilta osin todeta. Koulut eivät ole pelkästään oppilaitoksia, vaan niiden sisällä ja ympärillä tarjotaan useita palveluja, kuten ruokaa, terveydenhuoltoa ja apua sekä vanhempien ja yhteisön taholta tapahtuvan hyväksikäytön ehkäisyä. Opetuksen siirtäminen verkkoon oli hätäratkaisu. Monissa tapauksissa tämä loi uuden esteen haavoittuvassa asemassa oleville ja vähemmistöryhmien lapsille, koska heiltä puuttuivat sopivat laitteet ja internetyhteys. Heti kun koulut voidaan avata uudelleen, tukiopetuksen ja palvelutarjonnan aloittaminen edellyttää suoraa ja voimaperäisiä toimia. ETSK odottaa kiinnostuksella komission vuodeksi 2021 kaavailemaa kattavaa lasten oikeuksien strategiaa. Komitea toivoo, että strategiaan sisältyy toimia, joilla puututaan rasismiin ja syrjintään, mutta myös kytköksiä toimintapolitiikkoihin ja resursseihin, joilla voitaisiin lieventää epidemian ja sen aiheuttamien häiriöiden kielteisiä vaikutuksia.

2.2.6 ETSK suhtautuu myönteisesti radikaalisoitumisen torjuntaverkoston työhön ja toivoo, että sen toimintaa tuetaan ja kehitetään edelleen erityisesti koulutuksen osalta.

2.2.7 Covid-19-kriisillä on ollut huomattavat vaikutukset terveyden alalla. Vähemmistöön rodun tai etnisen alkuperän perusteella kuuluvien ihmisten terveydellinen epätasa-arvo on pahentunut. Komitea kannustaa EU:n terveystalouden kehittämistä panostamaan rotuun tai etniseen alkuperään perustuvan eriarvoisuuden vähentämiseen kokonaisvaltaisesti. EU:n on tehtävä paljon enemmän varmistaakseen, että EU:n kansalaiset ja asukkaat saavat laadukkaita terveydenhuoltopalveluita pandemian aikana ja sen jälkeen. EU:n toimista lääkinnällisten laitteiden tarjoamiseksi ja myöhemmin rokotteiden saatavuuden edistämiseksi on syytä antaa kiitosta ja kannustusta. Kuitenkin vain EU:n ja jäsenvaltioiden terveystalouden kokonaisvaltainen uudistaminen voi ratkaista keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä saavutettavuus- ja laatuongelmat kaikkien ihmisten ja erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien ja vähemmistöryhmien osalta. Tähän sisältyy palvelujen rahoituksen parantaminen, julkisen terveydenhuollon infrastruktuurin kehittäminen kaikilla alueilla, erityisesti köyhemmillä alueilla, perusterveyspalvelujen kehittäminen ja palvelujen tarjonnan keskittyminen potilaiden tarpeisiin ja oikeuksiin.

2.2.8 Asumisen alalla tarvitaan lisätoimia. Kuten ehdotuksessa todetaan, syrjintä asuntomarkkinoilla vahvistaa eriytymistä, millä on kerrannaisvaikutuksia koulutus- ja työllistymismahdollisuuksiin ja lapsiperheiden tapauksessa merkittävä haitallinen vaikutus lasten kehitykseen. Covid-19-epidemia on korostanut tarvetta parantaa asumisoloja. Tartuntojen ja vakavien tautimuotojen ehkäiseminen riippuu yleisistä terveysolosuhteista, mutta myös vesi- ja jätevesihuollon infrastruktuurin saatavuudesta. Asumisen eriytymisen pitäisi olla ensisijaisena huomion kohteena erityisesti köyhemmillä alueilla. Vaikka koheesiopolitiikan kautta on saatavilla varoja eriytymättömään asumiseen liittyvien toimien tukemiseen ja osallistavien ja laadukkaiden yleispalvelujen saatavuuden varmistamiseen, ei ole varmaa, ovatko kansalliset ja paikalliset viranomaiset halukkaita käyttämään niitä.

2.3 Rakenteellinen rasismi – taustalla olevaan ongelmaan puuttuminen

2.3.1 Stereotyyppien torjuminen ja historiatietoisuuden lisääminen on erittäin tärkeää, kun tavoitteena on rasismista ja syrjinnästä vapaa maanos. Rasismien historiallisia juuria olisi tarkasteltava uudella kiinnostuksella ja tarmolla ja niiden suhteen olisi toimittava erityisesti koulutuksen alalla. Komitea suhtautuu myönteisesti Euroopan neuvoston tekemään historiaa ja historianopetusta koskevaan työhön. Annettuja työkaluja ei kuitenkaan käytetä järjestelmällisesti historian laajamittaiseen opetukseen. Siihen tarvitaan enemmän yhtenäisiä ja päättäväisiä toimia. Olisi kehitettävä uusia opetussuunnitelmia ja oppikirjoja sekä järjestettävä opettajien ja kouluttajien koulutusohjelmia EU:n tuella. Euroopan yhteistä historiaa ja perinteitä koskevaa monialaista lähestymistapaa olisi edistettävä keski- ja korkea-asteen koulutuksessa. Keskittyminen viralliseen ja epäviralliseen oppimiseen on tehokkaan politiikan kulmakivi rasismien ja syrjinnän torjunnassa.

2.3.2 Luovan alan rooli on myös erittäin tärkeä, sillä se toimii siltana yhteiskuntaryhmien välillä. Empatia ja solidaarisuus ovat arvoja, jotka muodostavat osallistavan yhteiskunnan perustan. Siksi komitea suhtautuu myönteisesti Luova Eurooppa -ohjelman ja muiden ohjelmien kohdentamiseen hankkeisiin, joilla pyritään poistamaan esteitä ja edistämään aliedustettujen ja muita heikommassa asemassa olevien ryhmien sosiaalista osallisuutta ja osallistumista.

2.3.3 Työskentely tiedotusvälineiden edustajien kanssa on myös ajankohtaista ja tärkeää. Komitea tukee komission pyrkimyksiä kehittää rodullisia ja etnisiä stereotyyppiä käsittelevä seminaarisarja, joka kokoaa yhteen toimittajia, kansalaisyhteiskunnan organisaatioita ja eri rodullisten tai etnisten vähemmistöjen edustajia. ETSK on valmis osallistumaan tällaisiin toimiin.

2.3.4 ETSK kehottaa Euroopan komissiota ja jäsenvaltioita laatimaan yhteiset menetelmät asiaankuuluvien tietojen keräämiseksi, mukaan lukien etnisen alkuperän ja rodun mukaan eriteltyt tiedot. Menetelmällisesti tulisi noudattaa vuonna 2002 pidetyssä rasismien, rotusyrjinnän, muukalaisvihamielisyyden ja suvaitsemattomuuden vastaisessa YK:n maailmankonferenssissa ja Durbanin toimintaohjelmassa vahvistettuja periaatteita siitä, että väestötilastoissa on kerättävä eriteltyjä tietoja, jotka on hankittava vastaajien nimenomaisella suostumuksella ja heidän itsemäärittelynsä perusteella ja yksityisyyden suojaa koskevien ihmisoikeusnormien mukaisesti. ETSK katsoo, että perusoikeusviraston tiedonkeruun alalla tekemä työ ei ole riittävää ja että vastaavia toimia olisi toteutettava jäsenvaltioiden tasolla.

2.3.5 ETSK korostaa hyvien käytäntöjen merkitystä yhteydenpidossa paikallistasoon (kaupungit) ja naapurusto- ja yhteisötasoon, missä rakenteellinen rasismi lomittuu päivittäisen elämän ja työn kanssa, kulttuurienvälisen suvaitsevaisuuden edistämiseksi.

2.4 Toteutuksen puitteet: EU:n välineiden hyödyntäminen mahdollisimman laajasti

2.4.1 ETSK kannustaa komission tavoin kaikkia jäsenvaltioita laatimaan ja omaksumaan rasismien ja rotusyrjinnän vastaisia kansallisia toimintasuunnitelmia. Vain noin puolella jäsenvaltioista on tällaisia suunnitelmia, mikä osoittaa jäsenvaltioiden hallitustahojen kiinnostus- ja sitoutumistason vaihtelevan⁽⁵⁾. ETSK odottaa kansallisten toimintasuunnitelmien yhteisten ohjaavien periaatteiden määrittämistä vuonna 2021 ja on valmis osallistumaan toimiin. Nykyisessä toimintasuunnitelmassa korostetut politiikan alat (syrjimättömyyslainsäädäntö ja tasa-arvoelinten rooli, vihapuheen ja viharikosten torjunta, lainvalvontaviranomaisten suorittama laitton profilointi, uusien teknologioiden aiheuttamat riskit, stereotyyppit ja historiatietoisuus, yhtäläinen pääsy koulutukseen, työelämään, terveydenhuoltoon ja asuntomarkkinoille, tasa-arvokysymysten valtavirtaistaminen kansallisella tasolla, alue- ja paikallistason osallistuminen, rasismien torjuntaan myönnettävä rahoitus, tiedonkeruu, vuoropuhelu kansalaisyhteiskunnan kanssa) ovat hyvin jäsennettyjä ja kattavia. Erityisenä huolenaiheena on, miten saada kaikki EU:n jäsenvaltiot osallistumaan työhön ja varmistaa eri elinten, toimielinten ja järjestöjen aktiivinen yhteistyö kansallisella tasolla.

2.4.2 ETSK toivoo, että yritysjärjestöjen ja yksittäisten yritysten pyrkimyksiä luoda ja tarjota työntekijöilleen osallistava työympäristö sukupuolesta, rodusta tai etnisestä alkuperästä, uskonnosta, iästä, vammaisuudesta tai sukupuolisesta suuntautumisesta riippumatta tehostetaan entisestään⁽⁶⁾. Osallistavaan työympäristöön kuuluu myös todellinen työmarkkinaosapuolten välinen vuoropuhelu ja vankalla pohjalla olevan työntekijöiden edustus. Komitea odottaa kiinnostuneena toukokuussa 2021 järjestettävää Euroopan monimuotoisuussitoumusten kuukautta ja verkossa olevan välineistön käyttöönottoa, jotta yritykset voivat helpommin arvioida sisäistä monimuotoisuuttaan ja monimuotoisuusstrategioitaan.

⁽⁵⁾ Perusoikeusviraston vuoden 2020 raportin (kesäkuu 2020, FRA) mukaan 15 jäsenvaltiolla oli vuonna 2019 suunnitelmia rasismien, rotuun/etniseen alkuperään perustuvan syrjinnän ja siihen liittyvän suvaitsemattomuuden torjumiseksi: Alankomaat, Belgia, Espanja, Irlanti, Italia, Kroatia, Liettua, Portugali, Ranska, Ruotsi, Saksa, Slovakia, Suomi ja Tšekki. Yhdistyneellä kuningaskunnalla oli suunnitelma, mutta maa erosi EU:sta 1. tammikuuta 2021.

⁽⁶⁾ Ehdotuksessa todetaan, että 24 jäsenvaltiossa on tällä hetkellä monimuotoisuussitoumuksia, joissa on yli 12 000 allekirjoittajaa (yrityksiä, julkisia laitoksia, kansalaisjärjestöjä, yliopistoja, ammattiliittoja) ja niiden piirissä on yli 16 miljoonaa työntekijää.

2.4.3 ETSK tukee varauksetta komission sitoumusta varmistaa, että tietyllä perusteella tapahtuvan syrjinnän torjunta ja se, miten perusteet liittyvät muihin syrjintäperusteisiin, kuten sukupuoleen, vammaisuuteen, ikään, uskontoon tai sukupuoliseen suuntautumiseen, sisällytetään kaikkiin EU:n toimintapolitiikkoihin, lainsäädäntöön ja rahoitusohjelmiin.

2.4.4 Rasismin ja syrjinnän vastaisten toimien rahoitus vaikuttaa kitsastelemattomalta. Rahoitusvälineitä ovat monivuotinen rahoituskehys, uusi kansalaisten, tasa-arvon, perusoikeuksien ja arvojen ohjelma, Horisontti Eurooppa-ohjelma sekä uusi elpymis- ja palautumistukiväline. Tähän mennessä toteutettujen toimien yleisen arvioinnin perusteella jäsenvaltioiden hallitustahoilla näkyy olevan niukahkosti kiinnostusta ryhtyä hyödyntämään erilaisia resursseja ja toimia rasismin ja syrjinnän torjumiseksi. ETSK katsoo, että budjettimäärärahat eivät yksin riitä ja että olisi otettava käyttöön kannustinjärjestelmä. Merkittävä syy kiinnostuksen vähäisyyteen voi olla toimien poliittinen arkaluonteisuus ja radikaalien johtohahmojen, järjestöjen ja ryhmien poliittinen aktivoituminen näitä toimia vastaan.

2.4.5 Rasismin ja syrjinnän torjunta ulkopoliitikassa on myös ensisijainen tavoite erityisesti covid-19-epidemian vuoksi kärsineessä maailmassa. ETSK toivoo, että rasismin vastaisen toiminnan, syrjimättömyyden ja tasa-arvon kaltaisia arvoja tuetaan täysimääräisesti naapuruus-, kehitys- ja kansainvälisen yhteistyön välineellä yhteistyössä kumppanimaiden hallitusten ja kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden sekä työmarkkinaosapuolten kanssa (7).

2.5 EU:n positiivinen erityistoiminta: kuunteleminen ja toimiminen

2.5.1 Syrjäytymiselle alttiiden ryhmien, kuten rodulliseen tai etniseen vähemmistöön kuuluvien henkilöiden, demokraattinen osallistuminen ja edustus on edelleen riittämätöntä suurimmassa osassa Eurooppaa. ETSK suhtautuukin myönteisesti komission aikomukseen tehdä yhteistyötä Euroopan tason poliittisten puolueiden, Euroopan unionin vaaliyhteistyöverkoston ja kansalaisyhteiskunnan kanssa Euroopan demokratiatoimintasuunnitelman puitteissa tapahtuvan osallistumisen parantamiseksi. ETSK on valmis osallistumaan työhön ja tuomaan mukanaan oman näkökulmansa ja asiantuntemuksensa. Yksi painopisteistä olisi poistaa erilaiset oikeudelliset ja hallinnolliset haasteet, esteettömyyttä haittaavat tekijät institutionaaliset ongelmat, joita ihmiset, jotka ovat valmiita osallistumaan politiikkaan, kohtaavat kaikilla tasoilla. Toinen painopiste olisi tehdä yhteistyötä puolueiden kanssa ja rohkaista niitä rakentamaan moninaisempaa ja osallistavampaa poliittista kannattajakuntaa sekä suosimaan johtajia ja ehdokkaita, joiden tausta on vähemmistöön kuuluvissa tai haavoittuvassa asemassa olevissa ryhmissä.

2.5.2 ETSK suhtautuu myönteisesti komission sitoumukseen tavata säännöllisesti kansalaisyhteiskunnan organisaatioita ja työmarkkinaosapuolia, jotka toimivat aktiivisesti rasismia vastaan eurooppalaisella, valtakunnallisella ja paikallisella tasolla, jotta voidaan arvioida edistymistä rasismin torjunnassa. ETSK on valmis osallistumaan vuoropuheluun. On tärkeää kutsua uskonnolliset toimijat mukaan tähän prosessiin.

2.5.3 ETSK suhtautuu myönteisesti komission suunnitelmaan nimetä rasismintorjunnan koordinaattori. Koordinaattori toimii vuorovaikutuksessa jäsenvaltioiden, Euroopan parlamentin, kansalaisyhteiskunnan organisaatioiden, työmarkkinaosapuolten ja tiedemaailman kanssa vahvistaakseen politiikkatoimia rasismin torjumiseksi.

2.5.4 ETSK odottaa komission suunnittelemaa rasismin vastaista huippukokousta. Huippukokous järjestetään samana ajankohtana kun vietetään kansainvälistä rotusyrjinnän vastaista päivää eli 21. maaliskuuta 2021, ja komissio huomioi tämän päivän vuosittain.

2.5.5 Komission työ moninaisuuden edistämiseksi ja syrjimättömän ja osallistavan työpaikan varmistamiseksi kaikille ihmisille riippumatta heidän rodustaan, etnisestä alkuperästään tai ihonväristään on myönteistä ja asettaa erittäin hyvän mittapuun EU:n muiden toimielinten toiminnalle.

Bryssel 27. huhtikuuta 2021.

*Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG*

(7) EUVL C 110, 22.3.2019, s. 163.